

1 december 2024 – eerste advent

‘IK HEB JULLIE LIEFGEHAD’

Maleachi 1, vers 1 t/m 5
Romeinen 9, vers 1 t/m 14

Maleachi sluit de rij van profeten die door God zijn gezonden. Dat maakt zijn boek, het laatste boek van het Oude Testament, tot een best bijzonder boek. Want dit zijn de laatste woorden van een hele rij profeten door wie God Zichzelf heeft bekend gemaakt. Wat is er in de eeuwen veel door de profeten gezegd! Veel gewaarschuwd, maar ook heel veel hoop en perspectief gegeven. Op meerdere manieren werd het volk steeds weer de ogen geopend. Ook al wilde men vaak liever wegstaren en zag men de profeten soms liever gaan dan komen. En nu dan de laatste profeet. Nog één profeet aan het woord, voordat er een profetie-loze tijd van maar liefst vier eeuwen zal aanbreken en daarna God Zelf zal komen in Zijn Zoon. Nu, wat moet er nu nog gezegd worden voordat men die vier Adventseeuwen in zal gaan en het daarna Kerst zal gaan worden? Wat wil God via deze laatste profeet eerst nog kwijt? *‘Ik heb jullie liefgehad’, zegt de HEERE. ‘Ik heb jullie liefgehad’, zegt de HEERE.* Daarmee opent het boek van Maleachi. Dat zijn toch prachtige woorden om de rij van Oudtestamentische profeten mee af te sluiten? Daar zou het volk vier eeuwen op kunnen moeten teren, voordat de liefde van God zal worden geboren in Bethlehem.

Ik vertel eerst even iets over de tijd van Maleachi en daarna over waarom het volk juist deze woorden van God moest ontvangen. Ik hoop dat als wij zo even ons in de tijd van Maleachi proberen te verplaatsen, dat wij ons ook aangesproken zullen voelen. Dat die woorden van Maleachi een stukje bezinning in ons teweeg brengen – ter voorbereiding op het Avondmaal volgende week zondag, ter voorbereiding op het Kerstfeest over vier weken. Een stukje persoonlijke bezinning: Wie is God eigenlijk? Hoe kijk ik naar Hem? Wie is God voor mij? Nu, daar gaat het volgens mij om bij Maleachi.

Maar eerst even de tijd van Maleachi. De vijfde eeuw voor Christus is dat. Maleachi is ongeveer een tijdgenoot van de profeten Haggai en Zacharia en ook van Ezra en Nehemia. Het is de tijd van terugkeer uit de ballingschap. Een heel aantal joden die jaregeleden door koning Nebukadnezar was meegevoerd naar Babel mocht nu weer terugkeren naar Israël, dankzij koning Cyrus (Kores), de toenmalige wereldleider, koning van het Perzische rijk. Nu is dat natuurlijk fantastisch mooi – Cyrus wordt zelfs door de profeten de knecht van God genoemd – maar we moeten ons die terugkeer niet al te romantisch voorstellen. De terugkerende joden werden bij hun terugkeer niet luid zingend binnengehaald; in ieder geval niet door iedereen. Nee, al die teruggekeer-

den hadden voedsel en onderdak nodig – en het zijn er duizenden geweest – en dat zorgde ervoor dat de schaarse middelen nog schaarser werden. En het land waarin men terugkeerde, was nog steeds onderdeel van de grootmacht Perzië. Perzië maakte de dienst uit... en het was in het land Israël met deze overheerser allesbehalve rustig, want als de strijd tussen Perzië en andere grootmachten zoals Egypte moest worden uitgevochten, dan gebeurde dat vaak ergens tussenin..., jawel: in Israël. En dan was er ook nog dat buurvolk Edom, dat oostelijk woonde van Israël. Edom en Israël, het nageslacht van Ezau en het nageslacht van Jakob. Als personen, als tweelingbroers, konden Jakob en Ezau al niet met elkaar uit de voeten. En dat heeft zich doorgezet in hun nageslacht. Wat was er een feest gevierd in Edom, toen het volk van Jakob in ballingschap ging (Psalm 137: 7). Je begrijpt wel hoe ze vervolgens reageerden toen ze die duizenden Jakobskinderen weer na jaren uit ballingschap terug zagen komen...

Nu, dat alles wat ik nu vertel, dat deed wat met het teruggekeerde volk Israël. Er waren misschien daarom ook wel veel joden niet mee teruggekeerd; blijkbaar zagen zij er sowieso niet naar uit om naar de situatie van hun thuisland terug te gaan. Nu, binnen het land Israël leek men vanwege dit alles wat mat te zijn geworden, als je zo de profetenboeken leest. Jarenlange onderdrukking doet wat met je. En waar was God te midden van al die machthebbers die de dienst uitmaakten? God was toch de God van alle volken op aarde en zij waren toch Gods uitverkoren volk? Maar nu leefden zij daar met alle zorgen die op hun afkwamen, als volkje gedomineerd door weer een andere grootmacht... God leek zich niet zozeer meer te bekommeren. Ondertussen was de tempel

wel weer opgebouwd, maar: een stuk minder fraai en groots. Nu, dat was eigenlijk heel tekenend voor hun geloofsbeleving: het was allemaal wat minder... niet weg, dat niet, maar het geloof vlamde niet meer... Deze jarenlange situatie deed wat met hen en met hun geloof. Herkent u, herken jij daar misschien ook wat van? Ik bedoel niet te zeggen dat wij ons in dezelfde situatie bevinden als het volk Israël toen – volgens mij hebben wij het nu echt veel beter dan zij toen - maar ik denk bijvoorbeeld aan dat alles ook in onze tijd bepaald wordt door grootmachten. Grootmachten als Amerika, Rusland, China, Europa. En de grote tech-reuzen: Google, Microsoft, Apple, Amazon, Meta. Je voelt je zo'n klein radartje in het geheel: als land, laat staan als persoon. En terwijl wij geloven in de God van heel de wereld, lijkt in deze hele wereld deze God niet zoveel te zeggen te hebben. En ondertussen krijgen wij van steeds meer crises te horen, waar wij wat mee moeten: stikstofcrisis, klimaatcrisis, asielcrisis, huizencrisis... En ondertussen is net zoals in Israël toen de tempel ook bij ons de kerk een maatje kleiner geworden. Op zich staat de Dorpskerk gelukkig nog overeind door alle subsidies en gaven van gemeenteleden, maar een van de lastige dossiers van onze landelijke kerk wordt gevormd door de kostbare kerkgebouwen en de krimpemde financiën. Nu gaat het natuurlijk niet om het kerkgebouw... maar het is

wel heel tekenend dat die gebouwen langzamerhand wat uit het straatbeeld verdwijnen, of andere bestemmingen krijgen. Nu, dit alles doet toch wat met je en met je geloof, merk je dat ook niet bij jezelf? ... In Israël werden in de tijd van Maleachi nog steeds offers gebracht in de tempel, maar het was allemaal wat minder bevlogen, wat matter, en men werd gemakkelijker ook (daar zullen wij volgende week bij stilstaan). Nu dat is eigenlijk ook mijn grootste zorg voor onze kerk. Niet de kerkgebouwen. Eigenlijk ook niet gevaarlijke ketterijen, dat zal misschien ook wel meevallen. Maar dat het langzaamaan wat matter wordt, minder bevlogen, dat men het wat gemakkelijker neemt allemaal..., omdat je als klein mensje je in een wereld van grootmachten bevindt... en je van die grote macht van God eigenlijk helemaal niet zoveel merkt... en je vaak gewoon moet roeien met de riemen die je hebt bij alle struggles van het leven.

Maar wat is nu de boodschap die Maleachi tot dit volk in deze situatie moest brengen? *Ik heb jullie liefgehad, zegt de HEERE!* God brengt Zijn volk weer terug bij waar het begon: bij Zijn liefde voor Zijn volk. God begint niet met vermanen – dat zal Maleachi straks moeten doen – God begint ook niet met uitleggen en verklaren..., nee, Hij verklaart nog een keer Zijn liefde voor Zijn volk.

Ik leer hieruit: altijd, in elke crises, op elk kritieke moment moeten wij teruggaan naar Gods liefde. Ook als het geloofsleven wat matter wordt, als wij er wat gemakkelijker over gaan denken..., dan kunnen wij elkaar erop aanspreken (niet eens verkeerd soms!), maar laten wij ons eerst weer laten aanspreken door Gods liefde. Want daar is het allemaal mee begonnen. Het bestaan van Israël is uit Gods liefde geboren. De schepping is uit Gods liefde geboren. Ga terug naar het begin van alles: *Ik heb jullie liefgehad*. Zoals later Johannes zo heel mooi schrijft in zijn eerste brief (1Joh 4,10): *hierin is de liefde, niet dat wij God lief hebben gekregen, maar dat Hij ons liefhad en Zijn Zoon zond als verzoening voor onze zonden*.

Nu moet ik nog even wat over die zin vertellen, want 'Ik heb jullie liefgehad', dat is verbondstaal. Het is een manier van zeggen die hoort bij het sluiten van een verbond, een verbintenis in die tijd. Wat bedoel ik? Nu, als in die tijd een koning een verbinding aanging met een andere koning, dan werd dit woord 'liefhebben' gebruikt. (Het Hebreeuws heeft namelijk niet zoveel verschillende werkwoorden.) 'Ik heb je lief', dat betekende in die tijd uit de mond van een koning: 'ik ga een verbinding met jullie als volk Y aan'. Het gaat bij dit woord 'liefhebben' dus om 'je-verbinden-aan', 'verantwoordelijkheid nemen', 'trouw zijn aan je verbintenis', 'dat men op je kan rekenen'.

Nu, deze liefde wilde God hier volgens mij allereerst duidelijk maken aan Zijn volk. God presenteert Zich hier aan het begin van het boek Maleachi als de God van het verbond. De God Die een verbinding is aangegaan met Israël. De God Die trouw is aan die verbinding. De God Die ondanks alle hobbels en teleurstellingen verder gaat en aan Zijn verbintenis, Zijn verbond, vasthoudt. Je kunt op Hem aan. Hij loopt niet weg. Welke grootmachten er ook op dit moment het voor het zeggen lijken te hebben en wat voor een armzalig huisje de HEERE in Jeruzalem moest betrekken: 'Ik ga verder, Ik ga met jullie verder, ook in deze tijd, want Ik heb het beloofd.'

Wat een mooie Adventsboodschap hè? *God houdt Zich door alle tijden heen vast aan Zijn eigen woorden. Hij heeft Zich verbonden aan Zijn mensen... en dat zal Hij door alles heen ook blijven doen.*

Dat is precies wat wij met het Kerstfeest mogen vieren: dat God inderdaad trouw is gebleven aan Zijn volk. Na vier eeuwen wachten na Maleachi is de Koning uit het nageslacht van David geboren. God is trouw gebleven aan dat volk dat daar nu uit ballingschap was gekomen en zo mat was geworden. Ja, nog grootser: God is trouw gebleven aan Zijn schepping, ook al waren die menselijke schepsels zo tekeer gegaan en hadden ze zo ernstig hun verantwoordelijkheid verzaakt. Toch trouw! Want zo lief heeft God de wereld gehad dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft... *Ik heb jullie liefgehad*.

Nu, als God zo trouw is gebleven, en door alles heen verder is gegaan, ook al was toen in de tijd van Maleachi het geloofsvuur in Israël tot een smeulend vuurtje geworden en 'deed men er op zich nog wel wat aan, maar verder'..., *dan zal God ook wel in 2024 doorgaan met Zijn trouw*, zo vermoed ik. Dan moet ik dus niet gefrustreerd worden als het 'met de kerk allemaal minder wordt'..., dan moet ik niet wanhopig allerlei kerkelijke toeren gaan uithalen of krampachtig in mijn oude patronen blijven steken... maar dan moeten wij met elkaar teruggaan naar het begin: 'Ik heb jullie liefgehad'. Nou dat gaan wij volgende week ook doen, als wij Avondmaal gaan vieren. Wij vieren Gods liefde Die die bijzondere weg is gegaan van Bethlehem tot Golgotha, liefde en trouw, zo diep...

'Ik heb jullie liefgehad' Het werkwoord 'liefhebben' heeft dus te maken met 'een verbinding aangaan en trouw blijven'. In dat kader moeten wij ook de best wel heftige woorden lezen die Maleachi namens God moest zeggen: 'Jakob heb Ik liefgehad maar Ezau heb Ik gehaat.' 'Liefhebben' betekende dus 'de verbinding aangaan.' Nu, 'haten' betekent in deze context: 'niet de verbinding aangaan'. 'Dus: 'met Jakob ben Ik de verbinding aangegaan. Met Ezau niet.' ... Misschien helpt dit wat, als ik dit zo uitleg, want dat God Ezau haat, dat klinkt natuurlijk heel erg gruwelijk. Op zich zou het joodse volk daar minder moeite mee hebben gehad, dan wij nu hoor, want wij lezen dit zo in ons Bijbeltje terwijl wij hier wat in de Kerststemming aan het raken zijn, maar Israël had eeuwenlang last gehad van de haatdragendheid van dat volk van Ezau, de Edomieten. Toen Israël lang geleden uit Egypte was gekomen, wordt haar de doorgang door het land van Edom belet door de koning van Edom. Zij moesten omreizen. En zo heeft Edom haar altijd dwarsgezeten en was zij voortdurend Israëls tegenstander. Nou, dan klinkt het waarschijnlijk juist als een opluchting als God partij kiest voor jou en die ander haat. Maar het gaat hier dus niet puur om haat of iets dergelijks. Het gaat hier niet zozeer om Gods afkeer van Ezau, maar God wil hier duidelijk maken dat geen enkel volk de liefde en trouw die God tot Israël had uitgesproken dwarsbomen. En zoals Maleachi hier moest vertellen, zo is het inderdaad uitgekomen. Edom dacht zichzelf wel te kunnen redden... 'als ze zou worden aangevallen toch weer haar land te kunnen opbouwen' (Mal. 1, vers 4)..., maar het is haar niet gelukt. Edom bestaat niet meer. Ze is na enige tijd echt verwoest, zoals Maleachi al had moeten voorzeggen.

Die woorden over Edom ('Jakob heb Ik liefgehad, Ezau heb Ik gehaat') zijn hard, ingewikkeld ook ... maar ze laten hier zien hoe ijzersterk Gods trouw is voor Israël.

'Ik heb jullie liefgehad': God sprak Zijn liefde uit, Zijn verbinding, Zijn verantwoordelijkheid en trouw... *en tegelijkertijd ook Zijn macht*: Zijn macht om echt te kunnen instaan voor Zijn woorden. Zijn kracht om echt trouw te kunnen zijn. Het volk Israël dat hier wat moe en mat was geworden, werd door de eerste woorden van Maleachi weer even goed door elkaar geschud. Ze moesten beseffen met Wie men hier van doen had: de God van trouw. De God van liefde. Maar ook de God van macht en majesteit, zo groot en zo overweldigend. Geen volk, geen enkele tegenstand, geen enkele macht zou deze God Zijn liefdesverklaring kunnen laten intrekken en Hem van Zijn trouw kunnen afhouden.

Dat is ook wel mooi om op jezelf toe te passen: als je soms zo geplaagd wordt door machten die je leven beheersen... - dat kan een verslaving zijn, maar ook een gebeurtenis uit het verleden. Het kan een negatief stemmetje zijn, of een ziekte, of gewoon de stress van alledag – dan kan het je misschien helpen om bij dat wat troosteloze volk van Maleachi te gaan staan, om daar gewoon bij te gaan staan en je te laten aanzeggen: 'Ik heb jou liefgehad'. God belooft ook jou Zijn trouw, dwars door alles heen. En Hij vertelt daar tegelijkertijd bij dat echt geen enkele macht Hem van dat plan kan afhouden. Dat God altijd sterker is.

We zetten nog een laatste stap in de preek, want ik had nog een stukje met u uit de Bijbel gelezen, uit de Romeinenbrief. Paulus citeert in deze brief precies die opmerkelijke woorden die Maleachi van God moest doorgeven: 'Jakob heb Ik liefgehad, maar Ezau heb Ik gehaat'. Waarom grijpt Paulus op precies die ingewikkelde woorden terug?

Nu, Paulus was in zijn verhaal met heel iets anders bezig, dan Maleachi. Paulus vertelde in de Romeinenbrief dat Jezus de Redder is van jood en niet-jood. Iedereen heeft Jezus nodig. Maar ook iedereen kan door deze Jezus gered worden. Maar dat was ook wel een wat apart verhaal als Paulus als jood dit zo over heel de wereld wil gaan verkondigen, terwijl een heel groot deel van het joodse volk zelf niet eens in Jezus gelooft en dat ook niet wil. Hoe zit dat?

Nu, zo legt Paulus uit: wij moeten niet teveel naar mensen kijken. Het gaat niet om hoeveel joden wel geloven in Jezus... en of het dan wel of niet overtuigend is dat Jezus de Redder is van joden en niet-joden. Nee, God is heel de ingewikkelde wereldgeschiedenis door altijd Zijn eigen weg gegaan om Zijn plannen door te zetten, God bleef trouw aan Zijn belofte.. ondanks alles. Steeds heeft God de stap gezet..., niet mensen. Kijk maar naar Abraham en zijn kinderen, zo begint Paulus: God heeft Abrahams zoon Izak apart gezet om in hem Zijn plan te gaan ontvouwen en niet Ismaël de andere zoon. En zo ging God verder: God heeft Jakob uitgekozen en niet Ezau om in hem Zijn plan voort te zetten. En hier citeert Paulus dan Maleachi: 'Jacob heb Ik liefgehad en Ezau heb Ik gehaat' Kijk niet teveel naar de menselijke kant, zo wil Paulus eerst duidelijk maken als hij zijn hele betoog over de joden begint en hoe het met hun redding zit... Kijk niet teveel naar de menselijke kant, want het echt belangrijke, fundamentele van alles is *dat God kiest..., dat God redt..., dat God stappen zet..., dat God trouw is en trouw blijft*.

En daardoor heeft Paulus ook nog steeds hoop voor zijn eigen joodse volk, ook al lijken ze zo ver weg van God en Zijn Zoon Jezus Christus te zijn afgedwaald. Gods

liefde gaat aan onze liefde vooraf. Onze trouw (en heel vaak: ontrouw) wordt gedragen door Gods trouw. Onze keuzen (en heel vaak ons gebrek aan echte keuzen) wordt omringd en beschermd door Gods keuze voor ons mensen. Jakob heb Ik liefgehad en Ezau heb Ik gehaat: voordat Jakob maar iets kon kiezen, kon laten zien, kon verkeerd doen..., stond Gods keuze voor hem al vast, zo zegt Paulus. Daarom heeft Paulus hoop voor zijn joodse volk. Het hangt niet af – zo eindigde ik de tweede Bijbellesing (vers 16) – *het hangt niet af van hem die wil, ook niet van hem die hardloopt maar van de God Die Zich ontfermt*.

Ingewikkeld hoor! Hier zijn de eeuwen door veel mensen in de kerk op stuk gelopen: als God voor de een kiest en voor de ander niet, dan is dat toch onrechtvaardig? En als het totaal niet van ons afhangt, waarom zou ik dan nog eigenlijk mijn best doen? Ik kwam eens iemand tegen die zei: 'ik ga er flink op losleven, want als God mij heeft uitgekozen, dan zal Hij mij echt wel een keer redden. En als Hij mij niet heeft uitgekozen, dan heb ik tenminste lekker genoten van het leven'. Tja...

We moeten deze dingen die ik nu aanraak maar niet allemaal proberen te begrijpen, want we komen er niet uit. Ik denk dat wij twee dingen moeten vasthouden, als twee lijnen op de weg waar wij tussen moeten blijven rijden om geen ongelukken te krijgen. De ene lijn is onze eigen verantwoordelijkheid. Maleachi zal straks ook het volk stevig toespreken: 'blijf niet zo mat..., 'een beetje geloven en je best doen', nee, ga ervoor!' En aan de andere kant: het hangt niet van onze uitzonderlijke prestaties en goede vorderingen af..., nee, het is Gods liefde en trouw die aan al onze pogingen tot liefde en trouw voorafgaan. Dat zullen wij nooit helemaal goed bij elkaar kunnen krijgen. In de kerkgeschiedenis zijn er zoveel discussies over geweest (zie: de Dordste Leerregels): God alles bepalende keuze voor ons die aan onze keuze voor Hem voorafgaat, hoe dan? Bij deze dingen word je er echt bij bepaald dat wij maar kleine mensjes zijn met een beperkt verstand, die niet de grote dingen van God zullen kunnen bevatten. Maar ik vind het prachtige woorden die Maleachi aan ons meegeeft, waar Paulus vervolgens ook dankbaar gebruik van heeft gemaakt. Een prachtige Adventsboodschap, voordat wij richting het Kerstfeest gaan: *'Ik heb jullie liefgehad', zegt de HEERE*. Vertrouw maar op Mijn trouw. ... En blijf als gelovige stevig staan in deze wereld, vanwege Mijn standvastigheid. ... En bij alle machten die je soms het zicht op Mij ontnemen, geloof in Mijn macht. Kijk maar: van Edom is niets meer over. Ook het Perzische Rijk van koning Cyrus is ten onder gegaan. Hoe lang Amerika dominant zal zijn, ik weet het niet. En of Meta en Amazon of Tesla altijd oppermachtig zullen blijven, is ook de vraag. Maar al de eeuwen door is er Kerstfeest gevierd en zal er Kerstfeest gevierd worden. Het feest van de ware Koning. Het feest van Gods trouw. Zijn machtige liefde en liefdevolle macht.

'Ik heb jullie liefgehad', zegt de HEERE.